UNIVERSITEIT TWENTE.

Universiteit Twente

Faculteit Gedragswetenschappen

Instituut ELAN
Lerarenopleiding

Handleiding

Oriënterend Schoolpracticum

"Snuffelstage"

oktober 2011

INHOUD

1. INLEIDING 3

2. ORGANISATIE 3

3. HET LOGBOEK 4

4. ALGEMENE OPDRACHTEN EN HET OBSERVEREN VAN LESSEN 4

OPDRACHT 1: ORGANISATIE IN DE VAKSECTIE 4
OPDRACHT 2: EIGEN HERINNERINGEN AAN SCHOOL EN EEN GESPREK MET ENKELE LEERLINGEN 5
OPDRACHT 3: OBSERVATIE VAN ÉÉN BEPAALDE LERAAR IN VERSCHILLENDE KLASSEN 5
OPDRACHTEN 4A EN 4B: KEUZE 6
OPDRACHT 4A: PRESENTATIE 6
OPDRACHT 4B: UITVOEREN VAN EEN LES MET VEEL ZELFWERKZAAMHEID 7
Taakuitvoering door leerlingen en controle-acties 7
Activiteiten van de docent 7
Het leervermogen van de leerlingen 7
OPDRACHT 5: LESOPBOUW 8
OPDRACHT 6: ORDE HOUDEN 9

5. EÉN-OP-ÉÉN BEGELEIDING VAN EEN LEERLING 9

6. HET GEVEN VAN ENKELE LESSEN 10

7. HET VERSLAG EN DE BEOORDELING 11

1. INLEIDING

Het Oriënterend Schoolpracticum vormt een onderdeel van het vak Inleiding Vakdidactiek, Voordrachtsvaardigheden en Oriëntatiepracticum. Dit vak is een onderdeel van de minor *Leren Lesgeven*. Inleiding vakdidactiek is een oriënterend vak, dat je een eerste kennismaking biedt met het beroep van leraar aan een school voor voortgezet onderwijs.
Het Oriënterend Schoolpracticum kent drie onderdelen:
- algemene opdrachten en het observeren van lessen;
- één-op-één begeleiding van een leerling;
- het voorbereiden en eventueel zelf geven van een enkele les.

De algemene opdrachten dienen om de school te leren kennen. Tijdens het observeren van lessen maakt je (opnieuw) kennis met het schoolvak, de leerstof, de manier van behandelen van leerstof en de klas die betrokken is bij het schoolpracticum.
Het doel van de één-op-één begeleiding is om je in een gereduceerde situatie (een leraar met één leerling) kennis te laten maken met bepaalde vaardigheden die een leraar moet bezitten bij het helpen van leerlingen: uitleggen, vragen stellen, antwoorden, opdrachten geven, enz.
Tot slot biedt het practicum je de mogelijkheid om kennis te maken met het geven van een les(-onderdeel), dat je zelf hebt voorbereid.
Dit schoolpracticum heeft een omvang overeenkomend met veertig studie-uren. Van deze veertig uren zijn 15 uren bestemd voor activiteiten op school, vooral binnen klassenverband, en 25 uur voor voorbereiding, verslaglegging en bijeenkomsten op de opleiding. Van de 15 schoolcontacturen zijn er drie bestemd voor algemene activiteiten, zes voor observaties van lessen, vier voor zogenaamde één-op-één activiteiten en twee voor zelf lesgeven.

Samenvattend:

Totale omvang: 40 (klok)uren	
Activiteiten op school: 15 waarvan 3 voor algemene activiteiten, 6 voor observaties van lessen, 4 voor één-op-één activiteiten, 2 voor zelf les geven	Voorbereiding, verslaglegging, bijeenkomsten op de opleiding:25

2. ORGANISATIE

Dit hoofdstuk is vooral bedoeld om organisatorische problemen te voorkomen. De uitvoering van het practicum kan namelijk snel mislopen als een aantal afspraken niet goed wordt gemaakt en als men zich daar niet streng aan houdt. Het practicum wordt indien mogelijk in tweetallen gedaan. Probeer zoveel mogelijk zaken samen te doen, ervaringen uit te wisselen, van elkaar lessen bij te wonen e.d. Het practicum kan daardoor veel aan waarde winnen. Wissel adressen, telefoonnummers en roosters uit met diegenen met wie je tijdens het schoolpracticum te maken hebt.
Probeer vooral:
- duidelijke afspraken te maken welke lessen je bijwoont voor de kennismaking en de observaties;
- consequent een logboek bij te houden;
- goede afspraken te maken met de begeleiders (schoolpracticumdocent én vakdidacticus [schoolopleider / vakcoach]: wat wordt van tevoren ingeleverd? Wanneer vinden de nagesprekken plaats? Waar vinden ze plaats?
- goede afspraken te maken met de koppelgenoot: hoe plannen jullie de één-op-één cyclus?, wanneer bereid je samen voor? Wanneer bespreek je samen na?
- precieze afspraken te maken met de leerling die je één-op-één begeleiding geeft;

- met de schoolpracticumdocent [schoolopleider + vakcoach] goede afspraken te maken welke lessen/lesonderdelen je eventueel zelf verzorgt en welke lesstof op welke manier behandeld zal worden.

Kortom: besteed de nodige zorg en aandacht aan organisatorische aspecten van het schoolpracticum: dit soort zaken komt grotendeels voor je eigen verantwoordelijkheid.

3. HET LOGBOEK

Tijdens het schoolpracticum houd je een logboek bij. In dit logboek moet je proberen de ervaringen, overwegingen ter voorbereiding van je activiteiten, beoordelingen achteraf en de gesprekken daarover vast te leggen en te structureren. Door je ervaringen iedere keer in het logboek op te schrijven zul je ze beter verwerken. Je wordt daardoor immers gedwongen een adequate omschrijving te geven van gebeurtenissen en, bij het zoeken naar juiste formuleringen, het kaf van het koren te scheiden, vergelijkingen te maken met andere situaties, na te gaan welke competenties aan de orde zijn e.d. Het logboek vormt de basis voor het samenvattende verslag (zie hoofdstuk 7). Het logboek is een persoonlijk document en hoeft niet aan derden ter inzage te worden gegeven.

4. ALGEMENE OPDRACHTEN EN HET OBSERVEREN VAN LESSEN

De algemene opdrachten en de lesobservaties hebben de volgende doelen:

- kennismaking met de school, de vaksectie en de schoolpracticumdocent [schoolopleider / vakcoach];
- hernieuwde kennismaking met het voortgezet onderwijs;
- kennismaking met de leerstof die op dat moment behandeld wordt in de klas en de manier waarop deze behandeld wordt;
- kennismaking met de klas waarin je enkele lessen verzorgt.

Voor het bereiken van deze doelen zijn zes opdrachten geformuleerd die hierna volgen. Opdrachten 1 en 2 worden buiten klassenverband uitgevoerd; deze twee opdrachten zullen samen zo'n 2 uur in beslag nemen. Samen met de eerste, meer informele kennismaking met de schoolpracticumdocent [schoolopleider / vakcoach] komen we zo aan het totaal van de in de inleiding genoemde drie schoolcontacturen voor algemene activiteiten. De opdrachten 3 tot en met 6 moeten binnen een klas worden uitgevoerd. Opdracht 3 kost zo’n drie uren, de opdrachten 4, 5 en 6 elk minstens één schoolcontactuur (van opdracht 4 zijn er twee versies, 4a en 4b). Op die manier komen we tot zes uur observaties. De resultaten van alle observatieopdrachten worden verwerkt in het eindverslag.
Voorafgaand aan de observaties zal vaak een voorgesprek met de schoolpracticumdocent [schoolopleider + vakcoach] plaatsvinden. Zorg ervoor dat de schoolpracticumdocent [schoolopleider + vakcoach] in ieder geval op de hoogte is van wat je gaat doen.

Opdracht 1: Organisatie in de vaksectie

Deze eerste opdracht heeft ten doel je een beeld te laten vormen van de vaksectie waar je te gast bent tijdens het schoolpracticum. De volgende vragen kunnen je helpen bij het verzamelen van gegevens over de sectie. Natuurlijk is het nog beter als je ook zelf vragen bedenkt over zaken die je interessant vindt.

1. Hoeveel leraren zijn er binnen de sectie?
2. Hoe is de samenwerking binnen de sectie georganiseerd?
3. Hoe is de urenverdeling voor de verschillende klassen?
4. Welke leerboeken worden gebruikt?
5. Zijn er gecoördineerde proefwerken?

6. Wordt er bij het onderwijs gebruik gemaakt van computers?
7. Is er sprake van samenwerking of afstemming met andere secties?
8. Hoe gaat de sectie om met zaken als het studiehuis en zelfstandig leren?

Verwerk de gegevens die je hebt verzameld in het eindverslag.

Opdracht 2: Eigen herinneringen aan school en een gesprek met enkele leerlingen

De bedoeling van deze opdracht is dat je:

a. eigen herinneringen aan en opvattingen over het voortgezet onderwijs formuleert;
b. via een gesprek met enkele leerlingen een idee krijgt hoe zij tegen hun school, hun leraren en het vak aankijken. De volgende vragen kunnen je helpen zo'n gesprek te voeren. Ook hier geldt natuurlijk dat eigen vragen en interesses welkom zijn.
    1. Wat vind je van de sfeer op school?
    2. Zijn er dingen die je graag anders zou willen zien?
    3. Hoe belangrijk is de school voor jou?
    4. Neem je veel deel aan buitenschoolse activiteiten?
    5. Welke vakken vind je leuk en waarom?
    6. Op wat voor manier beoordeel je een leraar?
    7. Hoeveel tijd besteed je thuis nog aan schoolwerk?
    8. Wat zijn je plannen voor de toekomst?

En specifiek met betrekking tot het vak:

    9. Ben je goed in het vak?
    10. Wat vind je plezierig en wat vind je vervelend van het vak?
    11. Welke eigenschappen zijn belangrijk voor een goede leraar in dat vak?
    12. Denk je dat je het vak later ergens voor nodig hebt?
    13. Wat vind je van het boek dat jullie gebruiken?
    14. Denk je dat je het vak ook grotendeels zelf, aan de hand van het boek en zonder leraar, zou kunnen leren? (indien van toepassing: kan je het aan de hand van de studiewijzer grotendeels zelf?)
    15. Werk je bij het vak veel met anderen samen of doe je het grotendeels alleen?

Verwerk de herinneringen aan je eigen schoolperiode en de ervaringen van de geïnterviewde leerlingen in het eindverslag.

Opdracht 3: Observatie van één bepaalde leraar in verschillende klassen

Een leraar geeft meestal aan heel verschillende klassen les: van vierde tot zesde klas, van vmbo tot vwo. Leerlingen in al die klassen zijn verschillend, in gedrag en capaciteiten. Dat betekent dat een leraar zich in die verschillende klassen ook verschillend zal (moeten) gedragen. Volg een leraar drie lesuren in verschillende klassen, observeer zijn gedrag en let vooral op de verschillen die daarbij optreden. Splits één en ander uit naar de toegepaste werkvormen en de in aanmerking komende docentrollen, zoals ter sprake gebracht bij het onderdeel Onderwijskunde I. Om je aandacht wat te richten, kan je tevens letten op de volgende aspecten.

A. Orde

Zijn er verschillen in "strengheid"? Is de leraar bijvoorbeeld in de ene klas preciezer voor wat betreft de regels dan in een andere, hebben de leerlingen wel of niet vaste plaatsen, mag in de ene klas wel, maar in de andere klas niet samengewerkt of gepraat worden, moet wel of niet toestemming worden gevraagd voor toiletbezoek, wordt er wel of niet opgelet of leerlingen ander werk doen?

B. Sfeer

Is de leraar in de ene klas meer op zijn gemak, meer ontspannen dan in een andere klas, worden er wel of geen grapjes gemaakt, "brutale" opmerkingen geaccepteerd, is er in de ene klas wel, maar in een andere klas veel minder een prettige werksfeer, moet de docent in de ene klas veel meer zijn best doen om leerlingen aan het werk te krijgen dan in een andere?

C. Didactiek

Past de docent zijn/haar didactiek aan in de verschillende klassen? Wordt er bijvoorbeeld wel of niet aan huiswerkcontrole gedaan, wordt het huiswerk (c.q. de taak die volgens de studiewijzer gedaan moest worden) besproken, wordt de nieuwe stof wel of niet besproken, gaat de leraar kort of uitvoerig in op vragen, wordt er veel voorgedaan of moeten leerlingen meer zelfstandig werken, geeft de leraar precieze regels die gevolgd moeten worden of geeft hij meer globale aanwijzingen, doet de leraar veel of juist weinig een beroep op probleemoplossingsvaardigheden bij de leerlingen (dit laatste aspect komt o.a. aan de orde bij het onderdeel Onderwijskunde en bij vakdidactiek)?

Verwerk je observaties in het eindverslag.

Opdrachten 4a en 4b: Keuze

Opdracht 4 gaat over het observeren van een docent bij de uitvoering van een les.

Hierbij worden ruwweg twee soorten lessen onderscheiden:

a. een les waarin een ***presentatie*** door de docent voorkomt (demonstratie, uitleg met bord o.i.d.), waarmee meestal die les ook een ***kern*** bevat;
b. een les waarin de leerlingen voornamelijk zelf bezig zijn en ***geen leskern*** door de docent wordt gepresenteerd; dit soort lessen komt veel voor in de vernieuwde Tweede Fase (bovenbouw HAVO / VWO); de docent treedt vooral begeleidend en coachend op.

Afhankelijk van het type les dat wordt geobserveerd, wordt daarom opdracht 4a of 4b gedaan.

Opdracht 4a: Presentatie

Bij het geven van –presenterend– onderwijs speelt de presentatie een grote rol. De presentatie in het onderwijs is voor een groot deel verbaal, maar ook non-verbale aspecten en het gebruik van media - bord, overheadprojector - zijn van belang. In deze opdracht wordt gevraagd de schoolpracticumdocent [schoolopleider + vakcoach] tijdens een les op deze aspecten te observeren. Om sturing aan zo'n observatie te geven volgen hier wat punten waarop te letten valt.

Verbaal

1. Woordkeus: abstract / concreet / moeilijk / populair / .....
2. Zinslengte: lang / kort/ wisselend / maakt zinnen wel of niet af / .....
3. Formulering: helder / begrijpelijk / warrig / chaotisch / ....
4. Stopwoorden: .....
5. Tempo: snel / wisselend / traag / pauzes / ....
6. Toonhoogte: hoog / laag / wisselend / monotoon / saai /...
7. Verstaanbaarheid: goed / matig / slecht / zacht /.....
8. Accent: keurig / uit een bepaalde streek of stad / geen /.....

Non-verbaal

1. Aankijken: wel / niet / oogcontact / knikken / glimlachen / ...
2. Mimiek: levendig / overdreven / geïnteresseerd / weinig /...
3. Houding: gespannen / ontspannen / stijf / losjes / ....
4. Bewegingen en gebaren: zitten / heen en weer lopen / staan / rustig / druk / ...

Mediagebruik

1. Bordschrift: leesbaar / groot / klein / slordig / netjes ...

2. Bordtekeningen en grafieken: netjes / slordig / kleurgebruik / ...
3. Bordindeling: systematisch / doordacht / slordig / chaotisch/ ....
4. Overheadgebruik: wel / geen / handgemaakte sheets / ..... (zie verder bij bord)
5. Gebruik andere media: .....

Verwerk je observaties in het eindverslag.

Opdracht 4b: Uitvoeren van een les met veel zelfwerkzaamheid

Bij deze opdracht wordt de docent geobserveerd, tijdens een les waarin vrijwel geen presentatie voorkomt. De nadruk zal dus, voor de docent, liggen op de begeleiding van zelfwerkzaamheid. Daarbij speelt een rol, hoe de docent de leerlingen coacht in het "leren leren", het ontwikkelen van het eigen leervermogen . Wij nemen aan dat leerlingen bij zo'n les ook over een *studiewijzer* beschikken, waarin de taken en studeeraanwijzingen staan opgesomd, met een tijdschema.

Aangezien het optreden van de docent bij een dergelijke les niet steeds goed te volgen is, dient er een moment gepland te worden waarbij je de schoolpracticumdocent [schoolopleider + vakcoach] nog vragen kunt stellen. Dat kan gaan over het verloop van de les, over wat er precies tegen leerlingen gezegd is en over zijn/haar beweegredenen voor bepaalde acties. Het is echter bij zo'n les wel mogelijk bij (groepjes van) leerlingen te kijken hoe zij de taken uitvoeren.
N.B.: het is niet de bedoeling dat je bij zo'n les uitgebreid zelf gaat begeleiden, omdat dan de observatie niet tot zijn recht komt!

Taakuitvoering door leerlingen en controle-acties

1. Gaan leerlingen uit zichzelf aan de slag, of moeten ze door de docent gemaand worden?
2. Blijven leerlingen uit zichzelf gedurende langere tijd aan het werk, of verslapt de actieve werkhouding relatief snel?
3. Is er ruimte voor 'sociale interactie' tijdens de les? Hoe gaan leerlingen daarmee om?
4. Hoe reageert de docent op zaken als niet-aan-het-werk-gaan, niet lang aan-het-werk-blijven en een te veel aan sociale interactie?
5. Worden de leerlingen in hun activiteiten voldoende gestuurd door de studiewijzer? Moet de docent daarop aanvullende aanwijzingen verstrekken?

Activiteiten van de docent

1. Doet de docent een soort lesopening, een actie waarvan het de leerlingen duidelijk is dat ze daarna aan het werk zullen gaan?
2. Zo ja, bevat die lesopening nog (a) nadere specificaties van taken, of (b) uitleg over de leerstof?
3. Gaat de docent direct na het begin van de zelfwerkzaamheid begeleiden, of maakt hij/zij eerst een rondje om alle leerlingen aan de gang te krijgen c.q. voor organisatorische zaken?
4. Maakt de docent duidelijk (verbaal / non verbaal) dat hij/zij *beschikbaar* is voor begeleiding en dat zijn/haar aanwezigheid een *meerwaarde* voor het proces betekent?
5. Gaat de docent in de loop van de les bij elk groepje/ elke leerling langs? Hoe vaak?
6. Heeft de docent leerlingen/groepjes, die hij/zij hun gang laat gaan? Zo ja, gebeurt dat vanuit een vertrouwen dat het met die leerling/groep vanzelf wel gaat? (evt. navragen)
7. Is de docent sterk in het blijven waarnemen van andere leerlingen, terwijl hij/zij bijvoorbeeld met één leerling een tijdje bezig is?
8. Verlaat de docent het lokaal wel eens? Of zijn er andere momenten waarbij hij/zij duidelijk even niet beschikbaar is?

Het leervermogen van de leerlingen

1. Maken de leerlingen de indruk de taak zelfstandig aan te kunnen, of hebben ze behoefte aan gere-

gelde sturing van de docent?
2. Voeren de leerlingen de taak oppervlakkig uit (bijv. bij vragen en vraagstukken: het goede antwoord is genoeg) of zijn ze ook met diepere dingen (bijv. hoe pak je dat aan) bezig?
3. Zie je in die taakuitvoering een ander vermogen tot leren en zelfstandige taakuitvoering dan bij andere klassen (bijv. is een hogere klas daar volwassener in, of een lagere klas minder?)
4. Zijn er acties van de docent, waaruit duidelijk blijkt dat hij coacht op eigen taakuitvoering en op het nemen van eigen verantwoordelijkheid daarvan? (bijv. "dat hoef ik jou, in dit leerjaar, toch niet meer te zeggen")
5. Heeft de docent zelf de indruk, dat hij/zij –over een periode van bijv. een jaar– iets kan doen aan het leervermogen en de zelfverantwoordelijkheid? (evt. navragen)

Verwerk je observaties, en vooral ook het eventuele gesprek met de schoolpracticumdocent [schoolopleider + vakcoach], in je eindverslag.

Opdracht 5: Lesopbouw

De opbouw van een les is een kwestie die ook in de vakdidactiek ter sprake komt. Bij deze opdracht gaat het erom te bekijken hoe bij een docent - bijvoorbeeld de schoolpracticumdocent [schoolopleider + vakcoach] - een les in elkaar zit.
In het vervolg van deze opdracht er vanuit gegaan, dat er een *kern* in de les zit. Bij sommige zelfwerkzaamheidslessen is dit niet het geval. Heb je zo'n les te observeren, dan is het wellicht beter opdracht 4b uit te voeren, waar ook aspecten van de lesopbouw zijn vermeld.
Let op de volgende aspecten.

Het begin
1. Op wat voor manier begint de leraar met de les en hoe trekt hij de aandacht van de leerlingen?
2. Wordt de leerlingen duidelijk gemaakt wat de bedoeling is van deze les en hoe de les in elkaar zit?
3. Wordt er een poging gedaan de leerlingen te motiveren?
4. Hoeveel tijd wordt er besteed aan voortgangscontrole en hoe wordt die georganiseerd?

De kern
1. Hoe zou je de kern van deze les kunnen omschrijven en hoeveel tijd neemt die in beslag?
2. Wordt het de leerlingen duidelijk wat de kern van de les is?
3. Welke werkvormen worden er in de kern van de les gebruikt?
4. Op wat voor manier wordt de kern afgerond?

Zelf werken en afronding
1. Is er na de kern tijd voor zelfwerkzaamheid?
2. Welke activiteiten onderneemt de leraar tijdens de zelfwerkzaamheid?
3. Hoe wordt het huiswerk opgegeven, c.q. wordt er op de studiewijzer en het programma gewezen?
4. Hoe wordt de les afgerond?

Algemeen
1. Vind je dat de les een duidelijke structuur heeft?
2. Is de overgang tussen de diverse fases van de les duidelijk?
3. Geeft de opbouw van de les aanleiding tot voldoende activiteit van de leerlingen?
4. Bij Onderwijskunde I komt het onderwerp ‘probleemoplossen’ aan de orde. Beschrijf de lesmomenten waarin probleemoplossingen een belangrijke rol spelen; let in het bijzonder op de manier waarop de leraar de leerlingen oriënteert op het probleem en op de nabespreking.

Verwerk de observaties in het eindverslag.

Opdracht 6: Orde houden

Hoe houdt een leraar "orde"? Is het hem of haar aangeboren, of valt het wel een beetje te leren? Deze opdracht heeft tot doel om je oog te doen krijgen voor allerlei -soms heel subtiele - handelingen die een leraar pleegt en die bijdragen aan de "orde", of beter gezegd: aan een goed werkklimaat in de klas. Hieronder worden enkele aandachtspunten opgesomd die je kunnen helpen zicht te krijgen op hoe leraren omgaan met orde. Richt je observaties daarop en verwerk één en ander in het eindverslag.

1. Merkt de leraar ordeverstoringen snel op?
2. Hoe laat de leraar blijken dat hij een ordeverstoring heeft gemerkt? (door naar de veroorzaker te kijken; door er naar toe te lopen; door een praatje te beginnen; door te waarschuwen; door te straffen of er mee te dreigen; of doet hij verder niets?)
3. Heeft de leraar veel oogcontact met de klas waardoor je de indruk krijgt dat hij "alles ziet"? (bij zelfwerkzaamheid: heeft hij/zij door wat er met 'de rest' gebeurt, als de aandacht op één leerling of een groepje is gericht?)
4. Hanteert de leraar beurten als middel om leerlingen bij de les te betrekken (en zo ordeverstoringen te voorkomen)?
5. Hebben de leerlingen duidelijke en uitvoerbare opdrachten?
6. Wordt, als de klas wat onrustiger wordt, afwisseling in werkvorm toegepast of is het lang doorgaan in één werkvorm een aanleiding tot onrust?
7. Zijn er duidelijke regels waar de leerlingen zich aan te houden hebben?
8. Is de leraar consequent in het toepassen van de regels of geeft hij makkelijk toe?
9. Hoe zou je de orde, of het werkklimaat, kunnen omschrijven: streng / gedisciplineerd / vriendelijk / losjes / ongestructureerd / chaotisch.

5. EÉN-OP-ÉÉN BEGELEIDING VAN EEN LEERLING

Met de term één-op-één begeleiding wordt de opzet bedoeld waarin je één leerling[1] individueel helpt, deze hulp van tevoren doordenkt, het helpen als zodanig op enigerlei wijze registreert en met behulp van deze registratie de hulp evalueert. Zoals gesteld in de inleiding kan je een eerste concrete (les)ervaring opdoen met leerlingen. Dit onderdeel van het practicum beoogt je enig inzicht te geven op hoe een leerling het vak leert en welke moeilijkheden een leerling daarbij kan ervaren. Verder beoefen je vaardigheden zoals helder uitleggen, goede vragen stellen, adequaat inspelen op fouten die een leerling maakt, e.d.

Eén-op-één begeleiding vindt plaats in een sterk gereduceerde situatie, namelijk een situatie waarin telkens één leerling gedurende één (les)uur wordt geholpen. Hierdoor is een aantal factoren, die een rol spelen bij een klassikale opzet, geëlimineerd (bijv. met betrekking tot de orde in de klas of het klassikaal uitleggen).

Bij de één-op-één begeleiding geef je vier keer één lesuur individuele hulp aan een leerling. Deze les wordt steeds opgenomen op een audiocassette. Iedere één-op-één begeleiding wordt gevolgd door een periode waarin je nadenkt over je begeleiding en waarin je de volgende begeleiding voorbereidt.

De praktische uitvoering van de één-op-één begeleiding is als volgt. Bespreek met je vakcoach in een vroeg stadium de mogelijkheden voor één-op-één begeleiding. In principe zijn daarbij allerlei variaties mogelijk:

- je kunt een leerling steeds parallel aan de ‘gewone’ les apart over dezelfde stof lesgeven;
- je kunt een zwakke leerling na schooltijd bijles geven;
- je kunt, bijvoorbeeld ter voorbereiding van een proefwerk, in een aantal sessies verschillende leerlingen helpen bij de voorbereiding op dat proefwerk.

[1] in overleg met de vakdidacticus kan ook een les aan een tweetal leerlingen worden gegeven

In essentie gaat het erom dat je vier keer een uur met een leerling aan het vak werkt. Bereid je grondig voor op die zittingen: neem de stof door, bedenk waar moeilijkheden kunnen zitten, bedenk aanvullende voorbeelden en/of oefenopgaven. Maak geluidsopnamen van iedere sessie. Beluister na afloop de opname van zo'n sessie en schrijf van iedere sessie minstens één fragment (van een paar minuten) uit. Kies daarvoor een fragment dat je karakteristiek vindt, waar iets helemaal mis gaat, of waar je er juist in slaagt de leerling verder te helpen, kortom een fragment waaraan iets te beleven valt. Laat dat fragment aan je medestudent horen en vraag om zijn/haar commentaar. Maak een samenvattend verslag van de vier sessies waarin deze fragmenten worden opgenomen. Verwerk daarin het commentaar van je medestudent op die fragmenten.
Het is voor een beginner vaak niet zo makkelijk een opname te analyseren en te ontdekken waar iets goed, en waar iets fout ging. Om je wat op weg te helpen geven we enkele voorbeelden van aandachtspunten die je op weg kunnen helpen.[2]

- ik ben te veel zelf aan het woord en luister niet goed.
- ik blijk veel gemak van extra voorbereide voorbeelden te hebben.
- ik houd te veel vast aan mijn eigen aanpak.
- ik geef de leerling weinig tijd om na te denken.
- het werkte goed om tijdens de uitleg tekeningen te maken.
- het is belangrijk gebleken leerlingen het gevoel te geven dat ze best wel wat kunnen.
- ik had niet gedacht dat leerlingen de zaken zo slecht konden opschrijven.
- als ik me niet goed voorbereid voel ik me onzeker en dat heeft z'n weerslag op de leerling.

Verwerk wat je hebt geleerd in het eindverslag.

6. HET GEVEN VAN ENKELE LESSEN

In de inleiding is aangegeven dat enkele lesuren bestemd kunnen worden aan het zelf verzorgen van lessen. Gezien het oriënterende karakter van dit eerste schoolpracticum geven we geen voorschriften voor de invulling van het schoolpracticum binnen bepaalde klassen of schooltypes. Doorslaggevend is het overleg met en het inzicht van de schoolpracticumdocent(en) [schoolopleider + vakcoach] waar je het best een les kunt geven.
Met dit onderdeel van het practicum kun je een eerste echte leservaring opdoen. Daarom ook is het van belang dat de lessen die je zelf verzorgt, goed worden voorbereid en doorgesproken met de schoolpracticumdocent [schoolopleider + vakcoach]. Maak daarom heldere afspraken met je mentor over de stof, over een moment vóór de les waarop je de docent je voorbereiding kan inzien en over tijdstip en plaats van de nabespreking.
Bij vakdidactiek komt het voorbereiden van lessen ook aan de orde. We hanteren daarbij een eenvoudig lesmodel, waarbij geprobeerd wordt de leerlingen tijdens de les zo actief mogelijk te laten zijn. Probeer zo veel mogelijk je lessen volgens dit model in te richten. Bereidt de lesstof goed voor en bedenk hoe je het beste er voor kunt zorgen dat de leerlingen deze stof zullen leren. Denk na over de structuur van de les: hoe begint u, welke werkvorm(en) hanteert u, hoe ga je na of de leerlingen de stof inderdaad geleerd hebben, wat schrijf je op het bord, welke vragen kan je stellen, welke opdrachten geef je?
Probeer expliciet aan te geven wat de leerlingen in de te geven les precies moeten leren (probeer dat ook zo precies mogelijk op te schrijven) en hoe je in die les kunt nagaan of dat doel bereikt wordt. Denk ook na over de 'orderegels' die tijdens de les zullen gelden en hoe je daarop zult toezien.
Maak een kort verslag van het verloop en de nabespreking van de les. Bewaar de schriftelijke voorbereiding van de lessen. Verwerk je ervaringen in het logboek.

[2] Ontleend aan J. Vedder, *Oriëntatie op het beroep van leraar*, Lisse 1984.

7. HET VERSLAG EN DE BEOORDELING

Van het schoolpracticum maak je, op basis van je logboek, een samenvattend verslag, dat wordt ingeleverd bij en besproken met de vakdidacticus. Het verslag geeft een samenvatting van de hoofdpunten die je hebt 'geleerd': belangrijke ervaringen, opvallende conclusies, bevestigde verwachtingen, onverwachte gebeurtenissen, toekomstige 'leerpunten' (in de opleiding) voor jezelf. Probeer ook je visie te geven op het beroep van docent. De persoonlijke toekomstige 'leerpunten' (in de opleiding) noemen we ook wel je persoonlijk ontwikkelingsplan (POP).
Voeg bij het samenvattende verslag: de verslagen van de gemaakte opdrachten, de verslagen van je één-op-één lessen, de lesvoorbereidingen en verslagen van de door jezelf gegeven lessen. Geef een afschrift van het verslag aan de schoolopleider.
De beoordeling vindt plaats aan de hand van de gemaakte opdrachten en het verslag. Dit gebeurt in overleg met je schoolpracticumdocent(e) [schoolopleider + vakcoach]. Als regel zal het schoolpracticum als voldoende worden beoordeeld indien voldoende inzet is getoond - ook bij de bijeenkomsten op het instituut - als de opdrachten volgens de vereisten zijn uitgevoerd en als aan de verdere eisen zoals de omvang van het schoolpracticum, is voldaan.